

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра германської філології

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
іноземної та слов'янської філології
_____ А. М. Коваленко
(підпис)
« 28 » серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИ ОСВІТНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

освітня-програма/програми Середня освіта (Англійська та
німецька/французька мови)

другого рівня вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології
«28» серпня 2020 р.
Голова _____
Семенов О.М., д.пед.н., професор

Суми - 2020

Розробник:

Алексенко Світлана Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри германської філології

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Школярєнко В.І., докт. філол. наук. професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –5	бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
1-й		1-й	
Лекції			
12 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
16 год.		4год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
60 год.		80год.	
Консультації:			
2 год.		2год.	
Загальна кількість годин -150		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Методи освітніх досліджень» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми Середня освіта (Англійська та німецька/французька мови) у циклі професійної підготовки магістрів спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Курс з Методів освітніх досліджень спрямований на формування у студентів інтегральної компетентності та набору загальних й фахових компетентностей.

Інтегральна компетентність передбачає здатність розв'язувати комплексні спеціалізовані завдання, теоретичні та практичні проблеми у галузі середньої освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, оволодіння методологією освітніх і лінгвістичних досліджень, проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів наступних компетентностей, що визначені освітньою програмою.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність здійснювати аналіз, синтез, узагальнення та оцінювання ситуації та/або завдання з метою виявлення шляхів розв'язання суперечливих проблем сучасної соціальної дійсності.

ЗК-2. Здатність використовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях.

ЗК-4. Здатність застосовувати досягнення інформаційних та комунікаційних технологій у вирішенні своїх професійних та життєвих завдань.

ЗК-5. Здатність критично осмислювати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності.

ЗК-7. Здатність раціонально планувати час на виконання професійних обов'язків.

ЗК-8. Здатність генерувати нові ідеї та мотивувати людей на досягнення загальних цілей.

ЗК-10. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.

Фахові компетентності передбачають:

ФК-1. Здатність використовувати теоретичні знання, навички, вміння з філологічних наук і методики навчання іноземних мов і культур для вирішення професійних завдань.

ФК-4. Здатність знаходити та ефективно використовувати навчальну й наукову інформацію, у тому числі іншомовну, з метою оцінки змісту, структури та організації навчального процесу відповідно до вимог шкільної програми.

ФК-5. Здатність самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної і методичної науки та соціальної практики.

ФК-6. Здатність ефективно застосовувати поглиблені професійно-профільовані знання, навички, уміння з обраної спеціальності у галузях мовознавства, лінгводидактики та психолого-педагогічних дисциплін.

ФК-8. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах методики навчання іноземних мов та філології; продукувати та оцінювати результати власних наукових досліджень з використанням сучасних наукових методів, інформаційних та інноваційних технологій.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є освоєння дисциплін з циклу загальної підготовки та наявність знань, навичок та вмінь, отриманих під час вивчення дисциплін професійної підготовки. Курс «Методи освітніх досліджень» має тісний зв'язок із дисциплінами: «Основи наукових досліджень», «Методика викладання іноземних мов», «Загальне мовознавство», «Стилістика», «Лексикологія», «Історія мови».

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

ПРН-9. Здатність критично використовувати світоглядні теорії та засвоєні теоретичні знання при розв'язанні соціально-професійних завдань, обирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання.

ПРН-11. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах методики навчання іноземних мов та філології з використанням сучасних наукових методів, інформаційних та інноваційних технологій, а також розуміння принципів та набуття навичок якісного академічного письма задля створення власних академічних текстів та презентації результатів академічної діяльності.

ПРН-14. Здатність оперувати одержаними знаннями у галузі педагогіки, психології, лінгвістики, методики викладання іноземних мов для вирішення проблемних завдань у галузі філології та методології.

ПРН-16 Здатність діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
В	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
С	Недостатньо повне засвоює навчальний матеріал, намагається застосовувати знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці. засвоєння матеріалу
Д	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу.
Е	Частково володіє навчальним матеріалом, не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та

	аргументації має елементарні нестійкі навички виконання завдання
F	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускається суттєві помилки.
FX	Не володіє навчальним матеріалом

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль										Разом	Сума
Розділ 1				Розділ 2							
T 1	T 2	T 3	T 4								100
Поточний контроль										58	
5	5	5	5								
Контроль самостійної роботи										42	
7	7	8	8								

T 1.T 2 ... T 4 – теми розділів

4.1.Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

4.1.1. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Студент у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, вільно послуговується науковою термінологією, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до

	оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору.
4 бали	Студент добре знає теоретичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, володіє матеріалом при вирішенні практичних завдань. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
3 бали	Студент відтворює навчальний матеріал, висвітлює його основний зміст, виявляє задовільні знання положень матеріалу, що обговорюється, наводячи приклади, не в змозі їх прокоментувати та зіставити з теоретичним підґрунтям. Не користується необхідною літературою. Викладення матеріалу не в повному обсязі, задовільне володіння теоретичним та практичним матеріалом.
2 бали	Студент відтворює навчальний матеріал, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування), не наводить прикладів. Не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Викладення матеріалу в малому обсязі, поверхневе володіння теоретичним та практичним матеріалом.
1 бал	Студент не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

4.1.2. Критерії оцінювання практичної самостійної роботи, що передбачена в межах теми семінарських занять:

7-8 балів Завдання повністю виконані без будь яких помилок, студент здатен прокоментувати логіку виконання завдання

6-7 балів Завдання повністю виконані, але з незначними помилками

4-5 балів Завдання виконані з деякими помилками, науковий метод лінгвістики був обраний вірно

3-4 бали Завдання виконані фрагментарно, без цілісного уявлення про мету застосування певного наукового методу

1-2 бали Завдання виконані частково, з помилками, з огляду на хибність застосування алгоритму наукового методу

1 бали Завдання виконані невірно з огляду на хибний науковий метод

0 балів Завдання не виконані.

4.1.3. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Залік отримує студент, який виконав усі види завдань, визначені у робочій програмі навчальної дисципліни й має достатню кількість балів (60 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

У відповідності з ОПП при оцінювання результатів навчання з дисципліни «Методи освітніх досліджень» застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження з освітньої програми шляхом поетапного поточного контролю (залік).

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Методи освітніх досліджень» є усні відповіді студентів на семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань у письмовій формі в межах практичної самостійної роботи.

Питання до заліку (Розділ 1):

1. Наукові парадигми лінгвістичного знання
2. Основні лінгвістичні принципи сучасної парадигми
3. Поняття метода, методики і методології лінгвістичних досліджень
4. Процес наукового лінгвістичного дослідження та його основні стадії
5. Об'єкт та предмет наукового дослідження, підходи до їх класифікації
6. Підходи до класифікації наукових методів
7. Основні принципи використання наукових методів
8. Загально-наукові методи дослідження
9. Класифікація конкретно-наукових лінгвістичних методів
10. Дескриптивний метод та його прийоми
11. Аналіз за безпосередніми складниками
12. Метод дистрибутивного аналізу,
13. Метод валентнісного аналізу
14. Метод компонентного аналізу. Теоретичне підґрунтя формування методу, його цілі та алгоритм
15. Типи сем
16. Метод укладання семантичних полів: визначення та структура семантичного поля
17. Типологія семантичних полів Васильєва Л.М.
18. Метод концептуального аналізу, його ціль і завдання.
19. Основні методики аналізу концепту
20. Метод фреймового моделювання: цілі, етапи, термінологічний апарат
21. Метод дискурс-аналізу: термінологічний апарат, рівні дослідження дискурсу та його елементи
22. Метод конверсаційного аналізу: базові передумови, основні етапи, термінологічний апарат, труднощі здійснення

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Організація та методи проведення сучасних лінгвістичних досліджень

Тема 1. Парадигмальний простір та методологія лінгвістики. Поняття наукової парадигми. Механізм зміни наукових парадигм та теорія наукових революцій за Т. Куном. Наукові парадигми лінгвістичної науки. Основні лінгвістичні принципи сучасної наукової парадигми. Методологія та об'єкт лінгвістики. Метанаукові переконання та цінності дисципліни. Фундаментальна двоїстість лінгвістики як науки. Критерії класифікації наукових лінгвістичних методів. Основні етапи та вимоги до проведення лінгвістичного дослідження. Сутність та характер верифікації, доказу та аргументації у лінгвістиці.

Тема 2. Методи структурної лінгвістики. Внутрішня та зовнішня лінгвістика. Цілі та алгоритм дескриптивного методу. Таксономічний опис як встановлення класів мовних одиниць та їх ієрархічних зв'язків. Метод валентнісного аналізу. Основні валентнісні типи, їх структура. Дестрибутивний метод. Типи мовної дистрибуції. Здійснення аналізу за безпосередніми складниками. Вимога експланаторності до динамічного опису мови. Вимога повноти таксономії в рамках структурної парадигми лінгвістичних досліджень.

Тема 3. Методи семантичного та когнітивного аналізу. Компонентний аналіз та семантична структура слова. Види лексико-семантичних значень слова. Цілі компонентного аналізу. Види сем. Семна ієрархія. Допоміжні методи семантичного аналізу: метод словникових дефініцій. Системно-парадигматичні зв'язки. Теорія семантичного поля та його структура. Типологія семантичних полів. Концептуальний аналіз. Сутність та диференційні ознаки концепту. Модель концептуального аналізу (за В.А. Масловою). Методики аналізу концепту. Встановлення національно-культурної специфіки концепту. Метод фреймового моделювання. Типи фреймів. Представлення знань через матрицю доменів.

Тема 4. Методи комунікативно-функціонального аналізу. Метод дискурс-аналізу. Визначення поняття дискурсу. Діалектика тексту та дискурсу. Провідні методологічні підходи до аналізу усного та письмового дискурсу. Структура змісту дискурсу. Текстова організація дискурсу. Дискурсивний аналіз тексту. Конверсаційний аналіз: мета, базові передумови. Основні етапи проведення та проблемні питання. Проблема вибору спостерігача. Основні складники діалогу. Типи комунікативних ходів. Основні характеристики ад'яцентних пар.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

[illegible]

Разом за Розділ 2.										
Усього годин	90	12	16	2	60					

Теми лекційних занять Розділ 1

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Парадигмальний простір та методологія лінгвістики. Методи структурної лінгвістики	2	
2	Методи семантичного та когнітивного аналізу	2	
3	Методи комунікативно-функціонального аналізу.	2	
Разом		6	

Теми лекційних занять Розділ 2.

Теми практичних занять Розділ 1.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Парадигмальний простір та методологія лінгвістики. Методи структурної лінгвістики	2	
2	Методи семантичного аналізу	2	
3	Методи когнітивного аналізу	2	
4	Методи комунікативно-функціонального аналізу.	2	
Разом		8	

Теми практичних занять Розділ 2.

Самостійна робота Розділ 1.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1	Підготовка до занять, робота з конспектом та джерелами наукової літератури. Виконання практичного блоку завдань до семінарського заняття №1	6	

Тема 2	Підготовка до занять, робота з конспектом та джерелами наукової літератури. Виконання практичного блоку завдань до семінарського заняття №2	6	
Тема 3	Підготовка до занять, робота з конспектом та джерелами наукової літератури. Виконання практичного блоку завдань до семінарського заняття №3	10	
Тема 4	Підготовка до занять, робота з конспектом та джерелами наукової літератури. Виконання практичного блоку завдань до семінарського заняття №4	8	
Разом		30	

Самостійна робота Розділ 2.

7. Рекомендовані джерела інформації

Розділ 1:

Основні:

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.: іл..
2. Єріна А.М., Захожий В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
3. Краснобокий Ю.М., К.М. Лемківський. Словник-довідник науковця-початківця. – К.: НМЦВО, 2001. – 72 с.
4. Лудченко А. А., Лудченко Я. А., Примаков Т. А. Основы научных исследований: Учеб. Пособие / Под ред. А. А. Лудченко. – К.: О-во „Знання” КОО, 2002. – 114 с.
5. Мартинюк А. П. Основы научных исследований у лінгвістиці: Навчально-методичний посібник /– Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 40 с.
6. Мосейчук О.М. Методи проведення лінгвістичних досліджень. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 75с.
7. Наринян А.Р. Основы научных исследований. Учебное пособие для вузов. / Наринян А.Р. – К.: 2002. – 112 с.
8. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. Учебное пособие для вузов. / Рузавин Г.И. – М.: 1999. – 317 с.
9. Сиденко В.М., Грушко И.М. Основы научных исследований. – Харків: Вища школа, 2002. – 200 с.
10. Фрумкин Р.А. Основы научных исследований. Учебное пособие для вузов. / Фрумкин Р.А. – Алчевск: 2001. – 210 с.
11. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник. - 2-ге вид., перероблено і доповнено – К.: Знання – Пресс, 2002. – 295 с.

Додаткові:

1. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 360 с.
2. Головин Б.Н. Введение в языкознание. – М.: Эдиториал УРСС, 2005.-232 с.
3. Дащенко Н. Лінгвістика тексту й основи лінгвоаналізу : методичні рекомендації. Тернопіль, 2002. – 63 с. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов // Вісник Черкаського університету. – 1999. – Вип. 11. – С. 12-25.
4. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. – Киев: ИСИО, 1995.
5. Карасик В.И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
6. Караулов Ю.Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка. – М., 1981. – 138 с.
7. Ковалик І. І., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. К.: Вища школа, 1984. –120 с.
8. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
9. Логический анализ языка. Культурные концепты. – М.: Наука, 1991. – 204 с.
10. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003. – 280 с.
11. Минский М. Фреймы для представления знаний. – М.: Энергия, 1979.
12. Почепцов Г.Г. (мол.) Теорія комунікації. – К.: Наукова думка, 1996. – 175с.
13. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: Монографическое учебное пособие. К.: ЦУЛ, “Фитосоциоцентр”, 2002. – 336 с.
14. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
15. Сёрль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. Вып. 17: Теория речевых актов. – С. 170-194.
16. Сёрль Дж. Р. Косвенные речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. – Вып. 17: Теория речевых актов. – С. 195-222.
17. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов. – [4-е изд.]. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 312 с.
18. Шафиков С. Г. Теория семантического поля и компонентной семантики его единиц: учебное пособие. – Уфа, 1999. – 88с.
19. Harris Z. S. Methods in Structural Linguistics / Z. S. Harris. – Chicago: University of Chicago Press, 1951. – 384 p.
20. Hockett C. F. A Course in Modern Linguistics / C. F. Hockett. – New York: MacMillan, 1958. – 621 p.
21. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – Oxford University Press, 2005. – 1944 p.
22. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Longman, 1999.

Електронні ресурси:

1. Методология науки: <https://www.youtube.com/watch?v=bXq7rrJe7hs>
2. Constituent Analysis, First Steps: <https://www.youtube.com/watch?v=Tq-oviV5hK8>
3. Lexical Semantics: https://www.youtube.com/watch?v=e_3h0fB8Rhg
4. Componential analysis in semantics: <https://www.youtube.com/watch?v=G0uuvH30Ez4>